

**با نمایندگان مردم در مجلس نهم
۴۰. آشنایی با قوانین و مقررات حوزه
فناوری اطلاعات و ارتباطات**

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۲	چکیده
۲	مقدمه
۲	قوانین حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات
۲۲	جمع بندی
۲۳	منابع و مأخذ



با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۴۰. آشنایی با قوانین و مقررات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

پیشگفتار

جایگاه مجلس شورای اسلامی در مقام «خانه ملت» که «عصاره فضایل مردم» است و در جایگاه مرجع انحصاری قانونگذاری در کشور که صلاحیت نظارت بر امور کشور را هم دارد به قدری والاست که معمار کبیر انقلاب اسلامی خمینی روح الله این جایگاه را در رأس امور دانست. وظیفه نمایندگی و وظیفه الهی در مقام نمایندگی مردم در نظام اسلامی است و نمایندگان محترم مجلس ضروری است که با علم و عمل به این تکلیف عمل نموده و پاسدار حقوق مردم شریف بوده و در تحقق اهداف انقلاب اسلامی تلاش نمایند.

مهمترین وظیفه مجلس شورای اسلامی و نمایندگان محترم مجلس، قانونگذاری و نظارت بر حسن اجرای قوانین مصوب است. بدیهی است برای کارآمدی و اثربخشی هرچه بیشتر فعالیت‌هایی که در بازه زمانی چهارساله دوره نهم مجلس در این دو عرصه انجام می‌گیرد لازم است تا نمایندگان محترم توجه خود را معطوف به موضوعات و مسائلی نمایند که تأثیر قانونگذاری آنها در نظام اجرایی کشور بادوام و فراگیر بوده و تضمین‌کننده توأمان توسعه و عدالت باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در راستای ارائه خدمت به نمایندگان محترم مبادرت به تهیه یک بسته اطلاع‌رسانی در موضوعات مختلف نموده است تا اطلاعات لازم و مورد نیاز اولیه را جهت نمایندگان برگزیده مردم در دوره نهم مجلس تأمین نماید و چنانچه نمایندگان برگزیده در موضوعاتی اطلاعات کمتری را داشته باشند با استفاده از این مجموعه امکان افزایش سطح دانش آنان در این موارد فراهم شود. موضوعاتی که در این سلسله گزارشات انتخاب شده‌اند در موضوعات مختلف حقوقی، سیاسی، اقتصادی، برنامه و بودجه، اجتماعی، زیربنایی، انرژی و صنعت و معدن با همین رویکرد برگزیده و اولویت‌گذاری شده‌اند.

امید است آنچه انتشار یافته و در اختیار قرار گرفته قابل استفاده و مفید باشد و اطلاعات اولیه لازم مورد نیاز را برای نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی فراهم نماید. همچنین امید است دوره نهم مجلس شورای اسلامی با همکاری تمام نهادهای مؤثر در سیاستگذاری و همت نمایندگان شاهد دوره‌ای پربار و کارآمد از نظام قانونگذاری باشیم که مرضی حضرت حق جل و علا و حضرت بقیه الله قرار گیرد.

چکیده

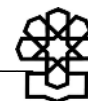
در کشور ما زیرساخت حقوقی فناوری اطلاعات و ارتباطات تا حدی ایجاد شده است که این زیرساخت شامل قوانین و اسناد بالادستی و پایین‌دستی است. این گزارش با هدف شناسایی قوانین مهم در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات از روش تحلیل محتوا برای توصیف قوانین مذکور استفاده می‌کند. در پایان گزارش پیشنهادهایی برای قانونگذاری در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات ارائه می‌شود. گزارش همچنین ضمن معرفی خلأهای قانونی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به سیاستگذاران توصیه می‌کند که قبل از اقدام به تصویب قوانین جدید، اشراف کاملی نسبت به قوانین قبلی این حوزه داشته باشند و از تصویب قوانین مشابه خودداری کنند تا علاوه بر کارآمدی قانون، نظارت و ارزیابی نحوه اجرای آن نیز آسان‌تر شود.

مقدمه

فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان فناوری جدید برای گسترش نیازمند زیرساخت‌های حقوقی و قانونی است. قانونگذاری در حوزه ارتباطات در کشور را می‌توان با تاریخچه ورود تجهیزات مخابراتی اعم از تلگراف و تلکس و پس از آن تلفن همزمان دانست. قوانین مرتبط با تأمین اعتبار برای برقراری تلگراف که در سال‌های آخر قرن پیش تصویب شده است را شاید بتوان نخستین قوانین این حوزه دانست، لکن به‌تبع انقلاب اطلاعاتی در دهه دوم قرن بیستم میلادی و ظهور فناوری اطلاعات و ارتباطات، قوانین اصلی مرتبط با این حوزه در کشور شکل گرفت و به تناسب پیشرفت این فناوری شاهد تصویب قوانین متعددی در این حوزه بودیم که البته با وجود قوانین متعدد در بسیاری از این جنبه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور، هنوز هم خلأهای قانونی متعددی مشاهده می‌شود. این گزارش با دسته‌بندی قوانین موجود در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور، قصد دارد فضای قانونی کشور در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات را توصیف کند.

قوانین حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

قوانین موجود در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات را می‌توان به سه دسته قوانین و اسناد بالادستی، قوانین خاص و قوانین مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات دسته‌بندی کرد. در ادامه این قوانین به‌صورت اجمالی تشریح شده‌اند.



۱. قوانین و اسناد بالادستی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

۱-۱. قانون اساسی

در قوانین و اسناد بالادستی اشارات مستقیم و غیرمستقیمی به بحث فناوری اطلاعات و ارتباطات شده است. قانون اساسی به عنوان بالاترین قانون اسناد بالادستی نیز شامل موارد متعددی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات که در جدول زیر به تعدادی از آنها اشاره شده است.

جدول ۱. قوانین بالادستی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات

ردیف	اصل قانون اساسی	موضوع
۱	بند «۱۰» اصل سوم قانون اساسی	ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیرضرور
۲	اصل بیست و پنجم قانون اساسی	ممنوع بودن ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخابرات تلگرافی و تلکس و سانسور، عدم مخابره، نرساندن آنها و استراق سمع
۳	اصل چهل و چهارم قانون اساسی	تعریف بخش پست، تلگراف و تلفن به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت
۴	بند «۲» اصل سوم قانون اساسی	بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده از رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر
۵	بند «۷» اصل چهل و سوم قانون اساسی	استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه کشور

۲-۱. چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

سند چشم‌انداز به عنوان یکی از اسناد بالادستی رویکرد مدیرانه‌ای به فناوری داشته است به نحوی که جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ به صورت زیر به تصویر کشیده شده است:

«ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل» منظور از منطقه مذکور در سند چشم‌انداز همان‌گونه در خود سند نیز به آن اشاره شده است منطقه آسیای جنوب غربی شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه است. فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک فناوری کلیدی و اثرگذار در توسعه باید نقش خود را در توسعه و دستیابی به جایگاه اول فناوری منطقه ایفا کند.

۳-۱. سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در چارچوب بند «۱» اصل یکصد و دهم قانون اساسی مبنی بر اختیارات رهبری ابلاغ شده است. سیاست‌های ابلاغی سرآغاز تصویب قوانین لازم

در جهت اجرای آنهاست. سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و مفاد اصل چهارم و سوم قانون اساسی، به منظور شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارآیی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی، کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح عمومی اشتغال، تشویق مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها از طرف مقام معظم رهبری ابلاغ شده است. بسیاری از بندهای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و غیرمستقیم مرتبط با موضوع فناوری اطلاعات و ارتباطات، اما مهمترین موضوعی که به‌طور مستقیم در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی به آن تأکید شده است: مجاز شمردن سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت کلیه امور پست و مخابرات توسط بخش خصوصی به افشای شبکه‌های مخابراتی، امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی است. در حقیقت این سیاست به اصلاح قانون اصل چهارم و چهارم قانون اساسی مصوب سال ۱۳۵۹ اشاره دارد که در آن مالکیت بخش پست و تلگراف تلفن به صورت عمومی و صرفاً در اختیار دولت قرار داده شده بود. همچنین در بخش سیاست کلی توسعه بخش‌های غیردولتی از طریق واگذاری فعالیت‌ها و بنگاه‌های دولتی مندرج در سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی به مجاز شمردن واگذاری ۸۰ درصد از سهام بنگاه‌های دولتی پستی و مخابراتی به افشای شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری فرکانس و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی مشمول اصل چهارم و چهارم قانون اساسی به بخش‌های خصوصی، شرکت‌های تعاونی سهام عام و بنگاه‌های عمومی غیردولتی اشاره شده است.

در بخش دیگری از سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، سیاست‌های کلی اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار ذکر شده است که در آن بر تداوم اعمال حاکمیت عمومی دولت پس از ورود بخش‌های غیردولتی از طریق سیاست‌گذاری و اجرای قوانین و مقررات و نظارت و همچنین جلوگیری از نفوذ سیطره بیگانگان بر اقتصاد ملی و جلوگیری از ایجاد انحصار توسط بنگاه‌های غیردولتی از طریق تنظیم و تصویب قوانین و مقررات تأکید شده است. کاربرد سیاست‌های اعمال حاکمیت و پرهیز از انحصار با توجه به ماهیت انحصاری شبکه‌های مخابراتی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات بسیار زیاد است، بنابراین این دست سیاست‌ها راهنمای عمل خوبی در حوزه ارتباطات به‌ویژه خصوصی‌سازی ارتباطات است.



۴-۱. سیاست‌های کلی نظام در بخش شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای (۱۳۷۷/۷/۱۱ ابلاغی مقام معظم رهبری)

در این سیاست‌ها بر ایجاد، ساماندهی و تقویت نظام ملی اطلاع‌رسانی رایانه‌ای، توسعه کمی و کیفی شبکه اطلاع‌رسانی ملی، ایجاد دسترسی به شبکه‌های اطلاع‌رسانی جهانی صرفاً از طریق نهادها و مؤسسات مجاز، حضور فعال و اثرگذار در شبکه‌های جهانی و حمایت از بخش‌های دولتی و غیردولتی در زمینه تولید و عرضه اطلاعات، ایجاد و تقویت نظام حقوقی و قضایی متناسب با توسعه شبکه‌های اطلاع‌رسانی، توسعه فناوری اطلاعات (ویژه حفاظت از اطلاعات)، اقدام مناسب برای دستیابی به میثاق‌ها و مقررات بین‌المللی و ایجاد اتحادیه‌های اطلاع‌رسانی با سایر کشورها در جهت حفظ و صیانت از هویت و فرهنگ ملی و مقابله با سلطه جهانی تأکید شده است.

۵-۱. سیاست‌های کلی نظام در امور امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات (افتا) (۱۳۸۹/۱۱/۲۹ ابلاغی مقام معظم رهبری)

متن کامل این سیاست‌های ابلاغی که به‌عنوان راهنمای دستگاه‌های اجرایی، تقنینی و نظارتی، خط‌مشی و جهت‌گیری نظام را در بخش مذکور تعیین می‌کند، به شرح زیر است:

۱. ایجاد نظام جامع و فراگیر در سطح ملی و سازوکار مناسب برای امن‌سازی ساختارهای حیاتی و حساس و مهم در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و ارتقای مداوم امنیت شبکه‌های الکترونیکی و سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کشور به‌منظور:

- استمرار خدمات عمومی،
 - پایداری زیرساخت‌های ملی،
 - صیانت از اسرار کشور،
 - حفظ فرهنگ و هویت اسلامی - ایرانی و ارزش‌های اخلاقی،
 - حراست از حریم خصوصی و آزادی‌های مشروع و سرمایه‌های مادی و معنوی.
۲. توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات با رعایت ملاحظات امنیتی.
۳. ارتقای سطح دانش و ظرفیت‌های علمی، پژوهشی، آموزشی و صنعتی کشور برای تولید علم و فناوری مربوط به امنیت فضای اطلاعاتی و ارتباطی (افتا).
۴. تکیه بر فناوری بومی و توانمندی‌های تخصصی داخلی در توسعه زیرساخت‌های علمی و فنی امنیت شبکه‌های الکترونیکی و سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی.
۵. پایش، پیشگیری، دفاع و ارتقای توان بازدارندگی در مقابل هرگونه تهدید در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات.

۶. تعامل مؤثر و سازنده منطقه‌ای و جهانی و همکاری و سرمایه‌گذاری مشترک در حوزه‌های دانش، فناوری و امور مربوط به امنیت شبکه‌های الکترونیکی و سامانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی با حفظ منافع و امنیت ملی.
۷. تعیین نهاد متولی و هماهنگ‌کننده زیر نظر دولت به منظور هدایت، نظارت و تدوین استانداردهای لازم برای حفظ و توسعه امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات و تهیه پیش‌نویس قوانین مورد نیاز.
۸. فرهنگ‌سازی، آموزش و افزایش آگاهی و مهارت‌های عمومی در حوزه افتا.
۹. رعایت موازین شرعی و مقررات قانونی مربوط به حفظ حقوق فردی و اجتماعی در اجرای این سیاست‌ها.

۱-۶. سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه

الف) سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران (ابلاغی مقام معظم رهبری ۱۳۸۲/۹/۲۰)

سیاست‌های کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران در پی ابلاغ سند چشم‌انداز بیست‌ساله سیاست‌های کلی برنامه چهارم برابر اصل یکصد و دهم قانون اساسی از طرف مقام رهبری به ریاست جمهوری وقت ابلاغ شد. این سیاست‌ها راهنمای تدوین برنامه پنج‌ساله چهارم بود. محورهای ابلاغی این سیاست‌ها شامل امور فرهنگی، علمی و فناوری، امور اجتماعی، سیاسی، دفاعی و امنیتی، امور مربوط به مناسبت سیاسی و روابط خارجی، امور اقتصادی است. موارد ذیل نیز بندهایی از سیاست‌های کلی برنامه چهارم هستند که فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهت تحقق آنها در برنامه پنجم باید قانونی شود.

بند «۴» - ایجاد انگیزه و عزم ملی برای دستیابی به اهداف مورد نظر در افق چشم‌انداز.

بند «۵» - تقویت وحدت و هویت ملی مبتنی بر اسلام و انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و آگاهی کافی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی - اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی.

بند «۷» - سالم‌سازی فضای فرهنگی، رشد آگاهی‌ها و فضایل اخلاقی و اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر:

- اطلاع‌رسانی مناسب برای تحقق ویژگی‌های مورد نظر در افق چشم‌انداز.

بند «۸» - مقابله با تهاجم فرهنگی:



- گسترش فعالیت رسانه‌های ملی در جهت تبیین اهداف و دستاوردهای ایران اسلامی برای جهانیان.

بند «۹» - سازماندهی و بسیج امکانات و ظرفیت‌های کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان:

- تقویت نهضت نرم‌افزاری و ترویج پژوهش.

- کسب فناوری، به‌ویژه فناوری‌های نو شامل: ریزفناوری و فناوری‌های زیستی، اطلاعات و ارتباطات، زیست‌محیطی، هوا فضا و هسته‌ای.

بند «۱۲» - تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد فرصت‌های برابر و ارتقای سطح شاخص‌هایی از قبیل آموزش، سلامت، تأمین غذا، افزایش درآمد سرانه و مبارزه با فساد.

بند «۱۶» - ایجاد محیط و ساختار مناسب حقوقی، قضایی و اداری برای تحقق اهداف چشم‌انداز.

بند «۱۷» - اصلاح نظام اداری و قضایی در جهت: افزایش تحرک و کارایی، بهبود خدمت‌رسانی به مردم، تأمین کرامت و معیشت کارکنان، به‌کارگیری مدیران و قضات لایق و امین و تأمین شغلی آنان، حذف یا ادغام مدیریت‌های موازی، تأکید بر تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن و تنظیم قوانین مورد نیاز.

بند «۱۹» - آمایش سرزمینی مبتنی بر اصول ذیل:

- ملاحظات امنیتی و دفاعی.

- کارایی و بازدهی اقتصادی.

- وحدت و یکپارچگی سرزمین.

- گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای.

- حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی.

- حفظ هویت اسلامی - ایرانی و حراست از میراث فرهنگی.

- تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرون اقتصاد کشور.

- رفع محرومیت‌ها خصوصاً در مناطق روستایی کشور.

بند «۳۴» - تحقق رشد اقتصادی پیوسته، باثبات و پرشتاب متناسب با اهداف چشم‌انداز.

- ایجاد اشتغال مولد و کاهش نرخ بیکاری.

بند «۳۵» - فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای تحقق رقابت‌پذیری کالاها و خدمات کشور در سطح بازارهای داخلی و خارجی و ایجاد سازوکارهای مناسب برای رفع موانع توسعه صادرات غیرنفتی.

بند «۳۶» - تلاش برای دستیابی به اقتصادی متنوع و متکی بر منابع دانش و آگاهی، سرمایه انسانی و فناوری نوین.

بند «۳۷» - ایجاد سازوکار مناسب برای رشد بهره‌وری عوامل تولید (انرژی، سرمایه، نیروی کار، آب و خاک ...).

- پشتیبانی از کارآفرینی، نوآوری و استعدادهای فنی و پژوهشی.

بند «۴۳» - توسعه روستاها.

- ارتقا سطح درآمد و زندگی روستاییان و کشاورزان و رفع فقر، با تقویت زیرساخت‌های مناسب تولید و تنوع‌بخشی و گسترش فعالیت‌های مکمل به‌ویژه صنایع تبدیلی و کوچک و خدمات نوین، با تأکید بر اصلاح نظام قیمتگذاری محصولات.

بند «۴۴» - هم‌افزایی و گسترش فعالیت‌های اقتصادی در زمینه‌هایی که دارای مزیت نسبی هستند از جمله صنعت، معدن، تجارت، مخابرات، حمل‌ونقل و گردشگری، به‌ویژه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی و خدمات مهندسی پشتیبان آن، صنایع انرژی‌بر و زنجیره پایین‌دستی آنها، با اولویت سرمایه‌گذاری در ایجاد زیربناها و زیرساخت‌های مورد نیاز و ساماندهی سواحل و جزایر ایرانی خلیج فارس در چارچوب سیاست‌های آمایش سرزمین.

بند «۴۷» - توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی به‌عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی و کاهش تصدی دولت همراه با حضور کارآمد آن در قلمرو امور حاکمیتی در چارچوب سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی که ابلاغ خواهد شد.

بند «۴۸» - ارتقای ظرفیت و توانمندی‌های بخش تعاونی از طریق تسهیل فرآیند دستیابی به منابع، اطلاعات، فناوری، ارتباطات و توسعه پیوندهای فنی، اقتصادی و مالی آن.

ب) سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (ابلاغی مقام معظم رهبری

(۱۳۸۷/۱۰/۲۱)

سیاست‌های کلی در چارچوب سند چشم‌انداز بیست‌ساله و با رویکرد مبنایی پیشرفت و عدالت از طرف رهبری به ریاست‌جمهوری ابلاغ شده است. تدوین و تصویب برنامه پنجم توسعه در جهت تحقق سیاست‌های کلی برنامه پنجم است، به همین دلیل سیاست‌های کلی برنامه پنجم از مهمترین اسناد بالادستی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات است. با در نظر گرفتن توانایی‌های فاوا،



چنانچه کاربردهای فاوا، ابزار تحقق سیاست‌ها قرار گیرند و سیاست‌های ابلاغی با رویکرد فناوری اطلاعات و ارتباطات محور تشریح و اجرا شوند. مهمترین الزامات تحقق این سیاست‌ها، سیاستگذاری کلی فاواست یعنی مجموعه سیاست‌هایی که ویژه و مختص چگونگی استفاده محوری از فاوا برای تعالی و توسعه کشور است. در مجموعه سیاست‌های کلی برنامه پنجم موارد متعددی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات هستند. اهدافی که در سیاست‌های کلی برنامه پنجم به آنها اشاره شده است به‌شرح ذیلند:

- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم (بند «۷-۲»)،
 - افزایش بودجه تحقیق و پژوهش، به ۳ درصد تولید ناخالص داخلی تا پایان برنامه پنجم (بند «۷-۱»)،
 - افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی، به ۲۰ درصد (بند «۷-۱»)،
 - کاهش سهم مردم از هزینه‌های سلامت، به ۳۰ درصد تا پایان برنامه پنجم (بند «۵-۱۹»)،
 - تحقق رشد مستمر و پرشتاب اقتصادی، به میزان ۸ درصد نرخ رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی (بند «۲۱»)،
 - حفظ نسبت پس‌انداز به تولید ناخالص داخلی حداقل در سطح ۴۰ درصد (بند «۱-۲۱»)،
 - واریز سالیانه حداقل ۲۰ درصد از منابع حاصل از صادرات نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی به صندوق توسعه ملی (بند «۱-۲۲»)،
 - کاهش فاصله دو دهک بالا و پایین درآمدی جامعه به‌طوری که ضریب جینی به حداکثر ۰/۳۵ درصد در پایان برنامه برسد (بند «۸-۳۵»)،
 - تا پایان برنامه، سهم تعاون به ۲۵ درصد برسد (بند «۸-۳۵»)،
 - رساندن نرخ بیکاری به ۷ درصد هدفگیری شود (بند «۴-۳۵»)،
 - ارتقای سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی به یک‌سوم در پایان برنامه (بند «۲-۲۱»).
- این ۱۱ مورد هدفگذاری‌ها، تنها در پنج بند (بندهای «۷-۱۹-۲۱-۲۲-۳۵») آمده‌اند و اهداف کلان لایحه برنامه پنجم توسعه را رقم می‌زنند به این معنا که مدت اعتبارشان، پنج سال (تا سال ۱۳۹۳) است. همچنین سیاست‌های برنامه پنجم راهنمای مناسبی برای نگاشت فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه پنجم است و براساس سیاست‌های کلی برنامه پنجم، فناوری اطلاعات و ارتباطات را باید برای نیل به اهداف زیر به‌کار بست:
- اصلاح نظام اداری (بند «۱۳»)،
 - بهبود کیفیت خدمات (بند «۱۳»)،
 - تمرکززدایی در حوزه‌های اداری و اجرایی (بند «۱۳»)،

- پیشگیری از فساد اداری (بند «۱۳»)،
- تنظیم قوانین مورد نیاز برای مقابله با فساد و اجرای تحول اداری نظام (بند «۱۳»)،
- اصلاح قوانین و مقررات (بند «۱۲»)،
- تقویت و کارآمد کردن نظام بازرسی (بند «۱۲»)،
- تأکید بر سلامت همه‌جانبه آحاد مردم و جامعه (بند «۱۹»)،
- توسعه کمی و کیفی بیمه‌های سلامت (بند «۵-۱۹»)،
- بهبود فضای کسب و کار (بند «۲-۲۱»)،
- تحول در نظام آموزش عالی (بند «۷»)،
- تحول در پژوهش (بند «۷»)،
- رسیدن به جایگاه دوم علم و فناوری در منطقه («۲-۷»)،
- و بسیاری دیگر که در تحقق همه اینها، فاوا نقشی اساسی ایفا می‌کند.

۱-۷. برنامه‌های توسعه

الف) قانون برنامه اول توسعه (مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱ مجلس شورای اسلامی)

در قانون برنامه اول توسعه مواد و بندهای متعددی بر به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور تحقق اهداف توسعه‌ای کشور اشاره شده است که استفاده از تکنولوژی انفورماتیک به منظور خدمت‌رسانی با کیفیت و سرعت مطلوب، اصلاح سیستم ثبت احوال و ایجاد پایگاه مکانیزه اطلاعات جمعیتی کشور، رشد تولیدات سرمایه‌ای و واسطه‌ای اقتصاد با تأکید بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهت جایگزینی واردات با اولویت استفاده حداکثر از ظرفیت‌های موجود و ایجاد نظام آمار و انفورماتیک و استفاده آن در جهت اصلاح سازمان و مدیریت اجرایی و فضایی کشور نمونه‌هایی از این احکام هستند.

ب) قانون برنامه دوم توسعه (مصوب سال ۱۳۷۳)

در قانون برنامه دوم توسعه نیز احکام متعددی بر به‌کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور تحقق اهداف توسعه‌ای کشور اشاره شده است. اصلاح سیستم جمع‌آوری و پردازش آمار و اطلاع‌رسانی به صورت متمرکز، کوتاه کردن مسیر و زمان رسیدگی به دعاوی از طریق اصلاح قوانین موجود و استفاده از ابزار تکنولوژی جدید، استفاده از فناوری اطلاعات در امور گمرکی، ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی بازار بورس و سرمایه و استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در جهت افزایش بهره‌وری نظام اداری و بهبود سیستم‌ها و روش‌ها نمونه‌هایی از این احکام هستند.



ج) قانون برنامه سوم توسعه (مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷)

جهت‌گیری اصلی برنامه سوم توسعه در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات مبتنی بر توانمندسازی بخش خصوصی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش انحصار دولت و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی فناوری اطلاعات و ارتباطات با ایجاد شبکه‌های خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات موازی توسط بخش غیردولتی بوده است. ضمن اینکه برنامه سوم به مسائلی همچون تجارت الکترونیک، مالیات الکترونیک، تقویت صنعت فناوری اطلاعات و کاهش شکاف دیجیتال توجه داشته است.

د) قانون برنامه چهارم توسعه (مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱)

رویکرد به فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه چهارم به نسبت برنامه‌های توسعه قبلی بسیار پررنگ‌تر است و از بین بیش از ۴۰ حکم مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه چهارم توسعه دولت الکترونیکی و کمک به توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات دارای بیشترین توجه بوده‌اند. جدول ۲ فراوانی موضوعات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه چهارم توسعه را نشان می‌دهد.

جدول ۲. فراوانی موضوعات فاوا در برنامه چهارم

موضوع	تعداد ماده
دولت الکترونیکی	۷
صنعت	۵
امنیت	۴
زیرساخت قانونی	۴
زیرساخت فرهنگی	۴
سرمایه‌گذاری	۳
زیرساخت اطلاعات	۳
بانکداری و تجارت الکترونیکی	۲
زیرساخت ارتباطی	۲
آموزش الکترونیکی	۲
سلامت الکترونیکی	۱

ه) قانون برنامه پنجم توسعه (مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵)

در برنامه پنجم ۳۲ حکم مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد که مهمترین ماده از برنامه پنجم توسعه که ارتباط مستقیم با فناوری اطلاعات و ارتباطات دارد، ماده (۴۶) است. در این ماده، مجموعه اقداماتی که باید به‌منظور بسط خدمات دولت الکترونیک، صنعت فناوری اطلاعات،

سواد اطلاعاتی و افزایش بهره‌وری در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صورت گیرد تبیین شده است. بند «الف» این ماده دربرگیرنده مهمترین شاخص‌ها در جهت توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور است این بند عبارت است از:

بند «الف» از ماده (۴۶) برنامه پنجم توسعه - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است نسبت به ایجاد و توسعه شبکه ملی اطلاعات و مراکز داده داخلی امن و پایدار با پهنای باند مناسب با رعایت موازین شرعی و امنیتی کشور مناسب اقدام و با استفاده از توان و ظرفیت بخش‌های عمومی غیردولتی، خصوصی و تعاونی، امکان دسترسی پرسرعت مبتنی بر توافقنامه سطح خدمات را به‌صورتی فراهم کند که تا پایان سال دوم کلیه دستگاه‌های اجرایی و واحدهای تابعه و وابسته و تا پایان برنامه، شصت درصد (۶۰٪) خانوارها و کلیه کسب‌وکارها بتوانند به شبکه ملی اطلاعات و اینترنت متصل شوند. میزان پهنای باند اینترنت بین‌الملل و شاخص آمادگی الکترونیک و شاخص توسعه دولت الکترونیک باید به‌گونه‌ای طراحی شود که سرانه پهنای باند و سایر شاخص‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات در پایان برنامه در رتبه دوم منطقه قرار گیرد. حمایت از بخش‌های عمومی غیردولتی، خصوصی و تعاونی در صنعت فناوری اطلاعات کشور به‌ویژه بخش نرم‌افزار و امنیت باید به‌گونه‌ای ساماندهی شود که سهم این صنعت در تولید ناخالص داخلی در سال آخر برنامه به دو درصد (۲٪) برسد.

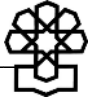
البته این بند بیان شده جزء کوچکی از موارد ذکر شده در مورد فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه پنجم توسعه است و همان‌طور که اشاره شد در ۳۲ ماده از مواد برنامه پنجم می‌توان کاربرد فاوا را مشاهده کرد. احکام مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه پنجم در جدول ۳ فهرست‌بندی شده‌اند:



جدول ۳. احکام مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه پنجم

شماره ماده	منظور ماده	شرح حکم	دستگاه‌های مسئول
ماده (۳)	گسترش خط و زبان فارسی	تدوین کلیه استاندارد های لازم برای خط و زبان فارسی و تاریخ هجری شمسی	وزارتخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
		توسعه تولیدات و فعالیت‌های رسانه‌ای، فرهنگی و هنری دیجیتال و نرم افزارهای چندرسانه‌ای و نیز حضور فعال و تأثیرگذار در فضای مجازی	دولت
ماده (۱۰)	ساماندهی فضای رسانه‌ای کشور	الف) تهیه و تدوین «نظام جامع رسانه‌ها»	دولت
		تقویت رسانه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی همسو و مقابله با رسانه‌های معارض خارجی	دولت
		اجرای سیاست‌ها و مقررات مورد نیاز و ایجاد سازوکارهای لازم برای ساماندهی، نظارت و پالایش محتوای دیداری، شنیداری و نوشتاری در فضای رسانه‌ای کشور اعم از، رقومی (دیجیتال)، مجازی و شبکه‌های ارتباطی غیرمکالماتی، شبکه‌های داده و ماهواره‌ای و سامانه‌های مخابراتی به شورای عالی انقلاب فرهنگی	دولت
ماده (۳۵)	حفظ یکپارچگی در مدیریت دانش و اطلاعات حوزه سلامت	استقرار سامانه پرونده الکترونیکی سلامت ایرانیان و سامانه‌های اطلاعاتی مراکز سلامت	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مرکز آمار ایران سازمان ثبت احوال کشور
		ساماندهی خدمات بیمه سلامت به صورت یکپارچه و مبتنی بر فناوری اطلاعات در تعامل با سامانه «پرونده الکترونیکی سلامت ایرانیان»	کلیه واحدهای دولتی و غیردولتی مراکز خدمات درمانی و بیمه‌ای وزارت رفاه و تأمین اجتماعی

دستگاه‌های مسئول	شرح حکم	منظور ماده	شماره ماده
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	ایجاد و توسعه شبکه ملی اطلاعات و مراکز داده داخلی امن و پایدار با پهنای باند مناسب	بسط خدمات دولت الکترونیک، صنعت فناوری اطلاعات، سواد اطلاعاتی افزایش بهره‌وری در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی	(۴۶)
کلیه دستگاه‌های اجرایی و واحدهای تابعه و وابسته	اتصال کلیه دستگاه‌های اجرایی و واحدهای تابعه و وابسته به شبکه ملی اطلاعات و اینترنت		
کلیه دستگاه‌های اجرایی بجز قوه قضائیه	اتصال ۶۰ درصد خانوارها و کلیه کسب‌وکارها به شبکه ملی اطلاعات و اینترنت		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	اتصال پایگاه‌های اطلاعاتی کلیه دستگاه‌ها به شبکه ملی اطلاعات		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	تبادل و به اشتراک گذاری رایگان اطلاعات در شبکه ملی اطلاعات		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	ارسال و دریافت الکترونیکی کلیه استعلامات بین‌دستگاهی و واحدهای تابعه کلیه دستگاه‌های اجرایی با استفاده از شبکه ملی اطلاعات با رعایت امنیت		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	عرضه خدمات قابل ارائه به صورت الکترونیکی از طریق شبکه ملی اطلاعات		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	برون‌سپاری کلیه خدمات قابل ارائه در خارج از محیط اداری به دفاتر پستی و پیشخوان خدمات دولت		
دولت	تهیه برنامه نقشه جامع دولت الکترونیک به گونه‌ای که ارائه خدمات دولتی ممکن در پایان برنامه از طریق سامانه الکترونیکی انجام پذیرد		
سازمان ثبت احوال کشور	تکمیل و اصلاح پایگاه اطلاعات هویتی به صورتی که شامل کلیه وقایع حیاتی و صدور گواهی (امضای الکترونیکی) و سایر کاربردها باشد		



دستگاه‌های مسئول	شرح حکم	منظور ماده	شماره ماده
سازمان ثبت احوال کشور	تأمین و صدور کارت هوشمند ملی چندمنظوره برای آحاد مردم		
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، وزارت بازرگانی، سازمان امور مالیاتی کشور	الکترونیکی نمودن کلیه مراحل نقل و انتقالات، ثبت اسناد رسمی و املاک		
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، وزارت بازرگانی، سازمان امور مالیاتی کشور	تکمیل پایگاه داده اطلاعات شرکت‌ها و مؤسسات ثبت شده دستگاه		
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور وزارت بازرگانی	گسترش سامانه الکترونیکی امن معاملات املاک و مستغلات در سطح کشور		
کلیه دستگاه‌های اجرایی	همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط برای اجرای کامل سامانه موضوع حکم پیشین		
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	تأمین وجوه مورد نیاز جهت توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و فناوری اطلاعات مناطق کمتر توسعه یافته در قالب بودجه سنواتی		
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	تدوین نظام پایش شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات		
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات	ارائه گزارش سالانه میزان تحقق احکام مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات به مجلس شورای اسلامی		
کلیه دستگاه‌های اجرایی مؤسسات غیردولتی	ارائه اطلاعات و آمار مورد نیاز برای نظام پایش شاخص‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات		
وزارت بازرگانی	توسعه مراکز صدور گواهی الکترونیکی برای استفاده سامانه‌های خدماتی و تجاری	توسعه دولت الکترونیک و تجارت الکترونیک عرضه خدمات الکترونیک	(۴۸)

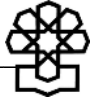
دستگاه‌های مسئول	شرح حکم	منظور ماده	شماره ماده
وزارت بازرگانی	کاربرد امضای الکترونیکی برای استفاده سامانه‌های خدماتی و تجاری	اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیک کاهش اسناد کاغذی	
بانک مرکزی	تکمیل سامانه جامع تبادل اطلاعات مشتریان		(۹۰)
بانک مرکزی	فراهم نمودن امکان احراز صحت اسناد و اطلاعات ارائه شده توسط مشتریان به بانک‌ها به صورت الکترونیکی از طریق وزارت کشور (سازمان ثبت احوال کشور) و قوه قضائیه (سازمان ثبت اسناد و املاک کشور)		
سازمان امور مالیاتی کشور	تکمیل پایگاه اطلاعات مؤدیان مالیاتی اشخاص حقیقی		
سازمان امور مالیاتی کشور	استفاده از فناوری‌های نوین نظیر خدمات پست الکترونیکی، امضای الکترونیکی و... به منظور تسهیل در دریافت اظهارنامه‌های مالیاتی و سایر اوراقی که مؤدیان مالیاتی مکلف به تسلیم آن هستند و ابلاغ اوراق مالیاتی برای تمام یا برخی از مؤدیان	شفافیت در مبادلات اقتصادی تشخیص درآمدهای مؤدیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده	(۱۲۰)
سازمان امور مالیاتی کشور	راه‌اندازی مرکز صدور گواهی الکترونیکی میانی با همکاری مراکز دولتی صدور گواهی الکترونیکی ریشه		
قوه قضائیه	توسعه سطح استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به ویژه سامانه مدیریت پرونده‌های قضایی		
قوه قضائیه	راه‌اندازی مرکز ملی داده‌های قوه قضائیه		
قوه قضائیه	اجرا و تکمیل سامانه مدیریت امنیت اطلاعات	افزایش سرعت و کارایی در ارائه خدمات حقوقی و قضایی	(۲۱۱)
قوه قضائیه	عرضه خدمات حقوقی الکترونیک به مردم		
قوه قضائیه	استفاده از فناوری اطلاعات در برقراری ارتباط بین مراجع قضایی و سازمان‌ها		



دستگاه‌های مسئول	شرح حکم	منظور ماده	شماره ماده
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	اجرائی کردن ثبت نوین با استفاده از فناوری اطلاعات برای ارتقای ضریب امنیت در اسناد		
سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی کشور	ایجاد سامانه الکترونیکی برای اجرای محکومیت‌های حبس و قرارهای تأمین		
قوه قضائیه	طراحی سامانه الکترونیکی کاهش زمان دادرسی		
سازمان ثبت اسناد و املاک کشور	الکترونیکی کردن کلیه مراحل ثبت معاملات		
کلیه دستگاه‌های اجرایی، نهادهای عمومی و شرکت‌های غیردولتی دارای زیرساخت‌های حیاتی	ارتقای برنامه امنیت فضای تبادل اطلاعات	ارتقای سطح حفاظت از اطلاعات رایانه‌ای و امنیت فناوری‌ها و اجرای سند امنیت فضای تبادل اطلاعات (افتا)	(۲۳۱)
کلیه دستگاه‌های اجرایی و ارائه‌دهنده خدمات عمومی	اجرای سامانه مدیریت امنیت اطلاعات		
کلیه دستگاه‌های اجرایی و اشخاص حقوقی ارائه‌دهنده خدمات عمومی	اجرای دستورالعمل‌ها و استانداردهای امنیت فضای تبادل اطلاعات (افتا)		

۲. قوانین پایین‌دستی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات

قوانین متعددی در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور وجود دارند که برخی از این قوانین خاص فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشند و برخی دیگر مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشند که در این مجال بدون اشاره به خاص یا مرتبط بودن به برخی از این قوانین به صورت اجمالی در جدول ۴ اشاره می‌شود. اطلاق کلمه پایین‌دستی به این قوانین نسبی است و به دلیل جایگاه این قوانین نسبت به قوانین مذکور در قسمت پیشین است. در مورد قوانین بودجه نیز قابل ذکر است که در بسیاری از دسته‌بندی‌ها این قوانین در زمره قوانین بالادستی قرار می‌گیرند، لکن در این گزارش به دلیل نگاه عملیاتی به آنها این قوانین در این بخش آورده شده‌اند.



جدول ۴. برخی از قوانین پایین دستی مصوب در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

قانون اصلاح مطبوعات	۱۳۷۹/۲/۷	مجلس شورای اسلامی	در این قانون به تعریف، رسالت، حقوق و حدود و جرائم مطبوعات اشاره شده است. در تبصره «۳» ماده (۱) این قانون کلیه نشریات الکترونیکی نیز تحت شمول این قانون قلمداد شده‌اند
قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای	۱۳۷۹/۱۰/۴	مجلس شورای اسلامی	مواردی همچون حقوق نشر، عرضه، اجرا و حق بهره‌برداری مادی و معنوی پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای را دربر می‌گیرد
تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور	۱۳۸۰/۱۲/۲۲	مجلس شورای اسلامی	این تبصره قانونی که به طرح تکفا نیز معروف است، با هدف ایجاد زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور، توسعه اشتغال، توسعه مشارکت بخش خصوصی در بازار فناوری اطلاعات و توسعه کاربرد فناوری اطلاعات در دولت به تصویب رسید. زیربرنامه‌های هفت‌گانه تکفا که برای آنها بودجه در نظر گرفته شده بود عبارت بودند از دولت الکترونیکی، مهارت دیجیتال، نیروی انسانی کشور، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش عالی، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در اقتصاد، بازرگانی و تجارت، کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در قلمرو فرهنگ، هنر و تقویت خط و زبان فارسی در محیط‌های رایانه‌ای و توسعه واحدهای کوچک و متوسط فعال در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات
آیین‌نامه نحوه اجرای فعالیت‌های مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور	۱۳۸۱/۴/۱۲	هیئت وزیران	در این آیین‌نامه به اولویت‌های برنامه عملیاتی فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور به همراه برنامه‌های مرتبط در سال ۱۳۸۱ پرداخته شده است. دستگاه‌های اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی را مجاز دانسته است که با رعایت قوانین و مقررات مربوط، در تهیه و تنظیم موافقتنامه‌های سال ۱۳۸۱ کشور و تأمین اعتبار و تخصیص منابع ترتیبی اتخاذ نماید تا به میزان یک درصد از اعتبارات دستگاه‌ها در جهت برنامه‌های فوق و سایر طرح‌های مصوب شورای عالی اطلاع‌رسانی در چارچوب برنامه توسعه کاربری فناوری ارتباطات و اطلاعات براساس ضوابط مشترک سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و شورای عالی اطلاع‌رسانی با رعایت قوانین و مقررات مربوط مصرف گردد
آیین‌نامه اجرایی تحقق دولت الکترونیک	۱۳۸۱/۴/۱۵	تصویب‌نامه شورای عالی اداری	اتوماسیون فعالیت‌ها، تسریع در اجرای امور، بهبود ارائه خدمات به مردم با حداکثر نظم و دقت و افزایش کیفیت تصمیم‌گیری در سطوح مختلف و ارائه خدمات غیرحضوری، همچنین کاهش هزینه‌ها، افزایش کارایی و اثربخشی در بخش‌های مختلف، ایجاد گردش سریع و صحیح اطلاعات بین دستگاه‌های اجرایی و در راستای تحقق دولت الکترونیکی
طرح ایجاد مراکز خدمات‌رسانی الکترونیکی در استان‌های پیشرو	۱۳۸۲/۶/۳۱	شورای عالی اداری	امکان ارائه خدمات غیرحضوری و در راستای تحقق دولت الکترونیک، ایجاد مراکز خدمت‌رسان الکترونیکی در چهار استان پیشرو
قانون تجارت الکترونیکی	۱۳۸۲/۱۰/۱۷	مجلس شورای اسلامی	این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسط‌های الکترونیکی و با استفاده از سیستم‌های ارتباطی جدید است، که در آن استفاده از امضای الکترونیکی را به‌عنوان راهی جهت امن‌سازی مبادلات الکترونیکی در نظر گرفته است

این قانون به تعیین وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌پردازد و ساختار وزارت ارتباطات (سازمانه شرکت‌های زیرمجموعه‌اش) را نیز تبیین می‌نماید. در این قانون کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به‌عنوان نهاد قانونگذار در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات تعریف شده است	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۲/۹/۱۹	قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
در این قانون ضمن تعریف محصولات نرم‌افزاری به حقوق پدیدآورنده، چگونگی صدور گواهی ثبت نرم‌افزار اشاره می‌کند و به تشکیل شورای عالی انفورماتیک براساس ماده (۲۰) این آیین‌نامه در راستای اجرای ماده (۱۰) قانون از موارد دیگر این آیین‌نامه است	هیئت وزیران	۱۳۸۳/۴/۲۴	آیین‌نامه اجرای مواد (۲) و (۱۷) قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزار
تغییر عنوان کمیسیون امور اجتماعی هیئت وزیران به «کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک»	هیئت وزیران	۱۳۸۴/۴/۲۶	تصویب‌نامه تغییر نام کمیسیون امور اجتماعی به کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک
الزام دستگاه‌های اجرایی به ایجاد سامانه‌های الکترونیکی ارائه کلیه خدمات دولتی نظیر سامانه دبیرخانه الکترونیکی تحت وب و سامانه اخذ الکترونیکی عوارض و قبوض جهت تحقق دولت الکترونیک و کاهش مراجعه حضوری مردم به ادارات	تصمیم نمایندگان ویژه رئیس‌جمهور	۱۳۸۵/۲/۱۰	تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۳۸۵
کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات با هدف سازماندهی ارتباطات اینترنت و سهولت دسترسی به آن و در راستای اجرای بندهای «الف» و «ز» ماده (۳) و بند «د» ماده (۵) قانون وظایف و اختیارات ارتباطات و فناوری اطلاعات، آیین‌نامه لازم جهت تأمین، توزیع و عرصه خدمات اینترنت و اینترنت ملی را به‌شرح ذیل تعیین نموده است	کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی	۱۳۸۵/۵/۱	آیین‌نامه تأمین، توزیع و عرضه خدمات اینترنت و اینترنت ملی
فصل پنجم این قانون بر کاربرد فناوری اطلاعات در تجدید ساختار خدمات اداری دولت تأکید و توجه دارد. فصل پنجم قانون مدیریت خدمات کشوری را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد، بخش اول آن مربوط به تدوین و مکتوب نمودن فرآیندهای دستگاه‌های اجرایی در جهت بهبود فرآیند و افزایش رضایت مردم است و بخش دوم که بر استفاده از فناوری اطلاعات در جهت افزایش کارایی و بهبود خدمت‌رسانی به مردم تأکید دارد	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۶/۷/۸	فصل پنجم قانون مدیریت خدمات کشوری
مشخص‌کننده حوزه‌های راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات، اهداف بنیادین، جهت‌گیری‌های راهبردی، راهبردها، راهکارهای طی کردن راهبردهای هر حوزه و شاخص‌ها و اهداف کمی جهت تحقق اهداف سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی	هیئت وزیران	۱۳۸۶/۱۰/۵	سند نظام جامع فناوری اطلاعات
این قانون به نحوه مجازات تولیدکنندگان و عوامل اصلی آمار؟؟؟؟ اشاره می‌نماید و جرائم را تعیین می‌نماید	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۶/۱۰/۱۶	قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند

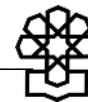


براساس اختیار قانونگذاری کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی که در قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات به آن اشاره شده است. کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، سازمانی را برای انجام وظایف خود ایجاد کرده است که اساسنامه این سازمان به تصویب هیئت وزیران رسیده است	هیئت وزیران + شورای نگهبان	۱۳۸۷/۳/۲۶	اساسنامه تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی
پس از خصوصی‌سازی مخابرات به منظور حفظ حاکمیت دولت بر شبکه زیرساخت، شرکت ارتباطات زیرساخت از شرکت مخابرات ایران منفک و به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات منتقل و اساسنامه آن به تصویب رسیده است	هیئت وزیران + شورای نگهبان	۱۳۸۷/۸/۲۶	اساسنامه شرکت ارتباطات زیرساخت
قانون جرائم رایانه‌ای ابعاد مختلفی را می‌توان درخصوص آن تقدیم کرد. این قانون با تعریف جرم رایانه‌ای به دسته‌بندی جرائم علیه محرمانگی داده‌ها و سامانه‌های رایانه‌ای می‌پردازد، دسترسی غیرمجاز، شنود غیرمجاز، جاسوسی رایانه‌ای را تعریف و مجازات هر یک را تعیین می‌نماید	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۸/۳/۵	قانون جرائم رایانه‌ای
برطبق این قانون هر ایرانی حق دسترسی به اطلاعات عمومی را دارد مگر آنکه قانون منع کرده باشد. همچنین براساس این قانون مؤسسات عمومی مکلف هستند اطلاعات مربوط را در دسترس مردم قرار دهند و نمی‌توانند از متقاضی دسترسی به اطلاعات، هیچ‌گونه دلیل یا توجیهی برای تقاضا مطالبه کنند و هر یک از مؤسسات عمومی موظفند در راستای نفع عمومی و حقوق شهروندی دستکم به‌طور سالانه اطلاعات عمومی خود را با استفاده از امکانات رایانه‌ای حتی‌الامکان در یک کتاب راهنما منتشر نمایند	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۱۳۸۸/۵/۳۱	قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات
این قانون حریم و مسیر فیبرهای نوری کشور را مشخص می‌کند. این قانون مشتمل بر ۵ ماده و ۱ تبصره است	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۸/۲/۲۳	قانون صیانت از حریم مسیره‌های شبکه کابل فیبر نوری شبکه مادر مخابراتی کشور
تشکیل کارگروه مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت را برای بررسی و تصمیم‌گیری در امور مربوط به سیاستگذاری، پیگیری، هدایت، راهبری و نظارت بر چگونگی پیشرفت فعالیت‌های حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت، اختصاص و هدایت صحیح منابع مالی و بودجه برای اجرای طرح‌های کلان فناوری اطلاعات، اصلاح مقررات، استانداردها، فرهنگ‌سازی و ایجاد فضاهای مناسب برای تولید محتوای الکترونیکی، رعایت اصول حاکمیت و توازن بین توسعه و امنیت اطلاعات و دولت الکترونیک	هیئت وزیران	۱۳۸۸/۹/۱	تصویب‌نامه تشکیل کارگروه مدیریت فناوری اطلاعات و ارتباطات و امنیت
براساس اصلاحیه قانون مطبوعات و اضافه شدن یک تبصره به ماده (۱) قانون، خبرگزاری‌های داخلی نیز از نظر حقوقی مشمول احکام مقرر در قانون مطبوعات می‌شوند.	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۸/۹/۸	اصلاحیه قانون مطبوعات و الحاق تبصره «۴» به ماده (۱)
در این قانون به حمایت‌ها، تسهیلات قابل اعطا به شرکت‌های دانش‌بنیان و معافیت‌های آنها اشاره شده است	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۹/۵/۲۷	قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان

همان‌طور که پیش‌تر به آن اشاره شد قوانین متعدد دیگری در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد که در این مجال فرصت اشاره به آنها نشد به‌عنوان نمونه مصوبات کمیسیون تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی به بیش از ۱۰۰ مصوبه می‌رسد که در این بخش به آنها اشاره نشده است. ضمن اینکه فرصت اشاره به بسیاری از مصوبات هیئت وزیران و تصمیمات کارگروه‌ها یا نمایندگان ویژه‌ای که از طرف رئیس‌جمهور و وظیفه مقرراتگذاری به آنها تفویض شده است و همچنین بسیاری از آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قانونی مصوب وزارتخانه‌ها ایجاد نشد.

جمع‌بندی

هر فناوری جدیدی برای گسترش و توسعه، پیش از مقبولیت عمومی نیازمند مقبولیت قانونی است تا کلیه ظرفیت‌های آن مورد استفاده قرار گیرد؛ برای اینکه فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز با اقبال عمومی مواجه شود باید بسترهای قانونی مورد نیاز آن فراهم شود و با شناخت تمامی احتمالات در فرآیند توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات احتمال خطر را کاهش داده و اعتماد عمومی و حقوقی نسبت به سیستم‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات افزایش یابد. در کشور ما قوانین متعددی راجع به فناوری اطلاعات و ارتباطات تاکنون به تصویب رسیده‌اند، در دسته‌بندی اولیه این قوانین را می‌توان به قوانین و اسناد بالادستی و قوانین و مقررات پایین‌دستی دسته‌بندی کرد برخی از قوانین و مقررات انحصاراً مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات بوده‌اند و برخی دیگر بخشی از خود را به فناوری اطلاعات و ارتباطات اختصاص دارند. تاکنون راجع به حریم خصوصی در فضای سایبر، حفاظت از داده‌های قانونی استنادپذیری ادله الکترونیکی مالکیت معنوی در فضای تبادل اطلاعات تصویب نشده است، همچنین در حوزه‌هایی همچون دولت الکترونیک، پول و بانکداری الکترونیک، پول و بانکداری الکترونیک در کشور نیازمند قانونگذاری است. به‌روزرسانی قوانین قبلی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات همچون به‌روزرسانی قوانینی چون جرائم رایانه‌ای از دیگر وظایف سیاستگذاران کشور است. بدیهی است بدون تصویب چنین قوانینی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور با چالش روبرو است، اما باید توجه داشت همان‌طور که وجود قوانین در ابعاد مختلف فناوری اطلاعات تبیین‌کننده و شفاف‌کننده حقوق، روابط و اختیارات در این حوزه است، وجود قوانین متعدد در موضوعات مشابه موجب سردرگمی مجری خط‌مشی و مردم می‌شود. ضمن اینکه ارزیابی و اجرای قانون را برای نهادهای نظارتی و ارزیاب غیرممکن می‌سازد.



منابع و مأخذ

۱. «لوح حق» مجموعه قوانین و مقررات کشور از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۹۰، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰.
۲. مجموعه قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۸۹.
۳. مجموعه قانون سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳ بودجه کشور، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳.
۴. مجموعه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، معاونت حقوقی ریاست جمهوری، ۱۳۷۴.
۵. مجموعه مصوبات هیئت وزیران از سال ۱۳۶۰ تا ۱۳۸۵ (۵۶ جلدی)، معاونت حقوقی ریاست جمهوری.



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۲۱۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: با نمایندگان مردم در مجلس نهم ۴۰. آشنایی با قوانین و مقررات حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

نام دفتر: مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین (گروه فناوری اطلاعات و ارتباطات)

تهیه و تدوین: مهدی فقیهی

ناظر علمی: رضا باقری اصل

منتقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار: حسین صدری نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. فناوری اطلاعات و ارتباطات

۲. قوانین و مقررات

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۱۲/۱۷